

Kohtuasi C-222/04

Ministero dell'Economia e delle Finanze

versus

Cassa di Risparmio di Firenze SpA jt

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Corte suprema di cassazione)

Riigiabi – EÜ artiklid 87 ja 88 – Pangad – Pangandussihtasutused – Mõiste „ettevõtja” – Pangandussihtasutuste saadud dividendide pealt otsese maksu vähendamine – Riigiabina määratlemine – Kokkusobivus ühisturuga – Komisjoni otsus 2003/146/EÜ – Kehtivuse hindamine – Vastuvõetamatus – EÜ artiklid 12, 43 ja 56 – Mittediskrimineerimise põhimõte – Asutamisvabadus – Kapitali vaba liikumine

Kohtuotsuse kokkuvõte

1. *Eelotsuse küsimused – Kehtivuse hindamine – Küsimus sellise otsuse kehtivuse kohta, mida EÜ artikli 230 alusel ei ole vaidlustatud*

(EÜ artiklid 230 ja 234)

2. *Eelotsuse küsimused – Euroopa Kohtu pädevus – Piirid – Ilmselgelt asjassepuutumatu küsimus*

(EÜ artikkel 234)

3. *Konkurents – Ühenduse eeskirjad – Adressaadid – Ettevõtjad – Mõiste*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

4. *Konkurents – Ühenduse eeskirjad – Adressaadid – Ettevõtjad – Mõiste*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

5. *Riigiabi – Mõiste*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

6. *Riigiabi – Mõiste – Meetme valikuline iseloom*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

7. *Riigiabi – Liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamine – Konkurentsi kahjustamine – Hindamiskriteeriumid*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

8. *Riigiabi – Mõiste*

(EÜ artikli 87 lõige 1)

1. Kui siseriiklik kohus esitas eelotsuse küsimuse komisjoni otsuse kehtivusest omal algatusel, mitte aga sellise õigussubjekti taotlusel, kellel oli küll võimalus otsuse peale tühistamishagi esitada, ent kes ei olnud seda EÜ artiklis 230 märgitud tähtaja jooksul teinud, ei saa seda eelotsuse küsimust vastuvõetamatuks tunnistada viimati mainitud asjaolu tõttu.

(vt punktid 72–74)

2. Euroopa Kohus võib otsustada mitte vastata ühenduse õigusakti kehtivuse hindamist puudutavale eelotsuse küsimusele, kui selgelt ilmneb, et siseriikliku kohtu palutud hinnangul puudub igasugune seos põhikohtuasja vaidluse asjaolude või esemega.

(vt punkt 75)

3. Konkurentsioiguse valdkonnas hõlmab ettevõtja mõiste mis tahes majandustegevust harrastavat üksust, sõltumata tema õiguslikust vormist ja rahastamisviisist.

Majandustegevus on igasugune tegevus, mis seisneb kaupade või teenuste pakkumises teatud turul. Kuigi kõige sagedamini tegeletakse majandustegevusega otse turul, ei ole siiski välistatud, et majandustegevus koosneb selliste asjaolude kogumist, kus üks üksus on otseselt turuga kontaktis ja teisalt terviku moodustava majandusüksuse sees seda üksust kontrolliv üksus on kaudselt turuga kontaktis.

Sellega seoses ei piisa üksnes osaluste, isegi kontrollosaluste omamisest, et nende osaluste omaniku tegevust majandustegevuseks lugeda, kui see tekitab üksnes aktsionäriks või osanikuks olemisega kaasnevate õiguste kasutamist ning olenevalt olukorrast dividendide saamist, mis on lihtsalt omandi viljad. Seevastu tuleb äriühingus kontrollosalust omavat üksust, kes tegelikult ka seda äriühingut kontrollib, sekkudes otseselt või kaudselt selle juhtimisse, lugeda aktiivselt kontrollitava ettevõtja majandustegevuses osalevaks ja seetõttu tuleb ka teda selle alusel lugeda EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ettevõtjaks.

Vastasel juhul võtaks olukord, kus ettevõtja lihtsalt jagatakse kaheks erinevaks üksuseks, millest esimene otseselt varasema majandustegevusega tegeleb ja teine esimest kontrollib tema juhtimisse sekkudes, ühenduse riigiabialastelt normidelt nende kasuliku mõju. See võimaldaks teisel üksusel saada riigi poolt või riigi vahenditest antud toetusi või teisi eeliseid ning kasutada neid esimese kasuks nendest kahest moodustatud majandusüksuse huvides.

Seetõttu võidakse lugeda „ettevõtjaks” EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ja seega ühenduse riigiabialastele normidele alluvaks sellist juriidilist isikut nagu pangandussihtasutus, mis kontrollib pangandusettevõtja kapitali ja mida reguleerivad normid, mis muudavad tema ülesande laiemaks lihtsast investori kapitalipaigutusest; teevad võimalikuks nii kontrolliülesande kui ka algatuste tegemise ja rahalise toetuse ülesannete täitmise, ja illustreerivad orgaaniliste ja funktsionaalsete sidemete olemasolu pangandussihtasutuste ja pangandusäriühingute vahel.

(vt punktid 107–118, 125, resolutiivosa punkt 1)

4. EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ei saa lugeda „ettevõtjaks” pangandussihtasutust, mille tegevus piirdub üksnes sissemaksete tegemisega mittetulundusorganisatsioonidesse. Sellisel tegevusel on täiesti ühiskondlik laad ja seda ei teostata turul teiste üksustega konkureerides. Selle tegevuse raames tegutseb pangandussihtasutus nagu heategev organisatsioon, mitte aga kui ettevõtja.

Kui aga pangandussihtasutus seevastu ise tegutseb avaliku huvi ja ühiskondliku kasu valdkondades ning kasutab seadusandja poolt talle antud võimalust teostada rahandus-, äri-, kinnisvara- ja vallasvaratehinguid, mis on vajalikud või sobilikud talle määratud eesmärkide teostamiseks, võib ta pakkuda kaupsid või teenuseid turul teiste üksustega konkureerides, näiteks teadusuuringute, hariduse, kunsti või tervishoiu valdkondades.

Selle oletuse korral tuleb sellist pangandussihtasutust lugeda ettevõtjaks, kui ta teostab majandustegevust, sõltumata asjaolust, et kaupade või teenuste pakkumine toimub ilma tulundusliku eesmärgita, niipea, kui ta teostab seda niisugust eesmärki järgivate teiste üksustega konkureerides, ja järelikult talle kohaldada ühenduse riigiabialaseid õigusnorme.

(vt punktid 119–125, resolutiivosa punkt 1)

5. Abi mõiste on laiem kui toetuse mõiste, kuna hõlmab mitte ainult positiivseid soodustusi nagu toetus, vaid ka meetmeid, mis ei ole toetused selle sõna kitsamas tähenduses, kuid mis erinevas vormis vähendavad ettevõtte eelarvel tavaliselt lasuvaid kulutusi ja seetõttu sarnanevad toetustega nii oma iseloomult kui ka toimelt.

Sellest tuleneb, et meede, millega ametiasutused annavad teatud ettevõtjatele maksuvabastuse, mis ei too küll kaasa riigi vahendite ülekandmist, ent asetab selle saajad soodsamasse rahalisse olukorda kui teised maksukohustuslased, kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Samuti võib riigiabi olla meede, millega teatavatele ettevõtjatele antakse maksuvabastus või lükatakse edasi tavapäraselt tasumisele kuuluva maksu tasumine.

(vt punktid 131, 132)

6. Maksusoodustust, mis antakse mõnele ettevõtjale lähtuvalt tema õiguslikust vormist, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule või sihtasutusele ja lähtuvalt nende tegevusest teatud valdkondades, ei kohaldata kõigile ettevõtjatele ja seega ei saa seda lugeda üldiseks maksu- või majanduspoliitika meetmeks ning järelikult on see valikuline.

(vt punktid 135, 136, 138)

7. EÜ artikli 87 lõikes 1 on keelatud abi, mis kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi. Et siseriiklikku meedet keelatud riigiabiks lugeda, ei tule tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja tegelikku konkurentsimoõnutamist, vaid üksnes uurida, kas abi võib mõjutada seda kaubandust ja kahjustada konkurentsi. Eelkõige siis, kui liikmesriigi antud abi tugevdab ettevõtja olukorda ühendusesiseses kaubanduses teiste konkureerivate ettevõtjate suhtes, tuleb lugeda, et abi viimaseid mõjutab. Sellega seoses võib asjaolu, et üks majandusharu on ühenduse tasandil liberaliseeritud, anda tunnistust abi tegelikust või võimalikust mõjust liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

Lisaks ei ole vajalik, et kasu saav ettevõtja ise osaleks ühendusesiseses kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võidakse siseriiklikku tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule. Lisaks võib sellise ettevõtja tugevdamine, kes kuni selle ajani ei osalenud ühendusesiseses kaubanduses, panna ta olukorda, mis võimaldab tal siseneda teise liikmesriigi turule.

(vt punktid 139–143)

8. Pangandussihtasutusele, kas on pangateenuseid osutavate äriühingute osaluse omanikud

ja kes tegelevad ainult heategevuse, hariduse, kutseõppe, õpingute ning teadusuuringutega, makstud dividendide pealt kinnipidamisest vabastamist võidakse pärast siseriikliku kohtuniku poolse uurimise lõppu lugeda riigiabiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Tegelikult on selline riiklik meede riigi poolt rahastatav. Lisaks on see valikuline. Lõpuks antakse see soodustus finantsteenuste valdkonnas, mis tegi läbi olulise liberaliseerimisprotsessi ühenduse tasandil, teravdades asutamislepingus ette nähtud kapitali vaba liikumise põhimõttest juba tuleneda võivat konkurentsi, ja võib esiteks tugevdada rahastamise ja/või likviidsuse seisukohast pangandussihtasutuse ja pangandusäriühingu poolt moodustatud pangandusega tegeleva majandusüksuse seisundit ning teiseks tugevdada pangandussihtasutuse seisundit mõnes tema tegevuses, nimelt ühiskondlikus, teadus- või kultuurivaldkonnas.

(vt punktid 133, 138, 145, 146, resolutiivosa punkt 2)

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

10. jaanuar 2006(*)

Riigiabi – EÜ artiklid 87 ja 88 – Pangad – Pangandussihtasutused – Ettevõtja mõiste – Pangandussihtasutuste saadud dividendide pealt otsese maksu vähendamine – Riigiabina määratlemine – Kokkusobivus ühisturuga – Komisjoni otsus 2003/146/EÜ – Kehtivuse hindamine – Vastuvõetamatus – EÜ artiklid 12, 43 ja 56 – Mittediskrimineerimise põhimõte – Asutamisevabadus – Kapitali vaba liikumine

Kohtuasjas C-222/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Corte suprema di cassazione (Itaalia) 23. märtsi 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. mail 2004, menetluses

Ministero dell'Economia e delle Finanze

versus

Cassa di Risparmio di Firenze SpA,

Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato,

Cassa di Risparmio di San Miniato SpA,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud C. Gulmann (ettekandja), R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta ja G. Arestis,

kohtujurist: F. G. Jacobs,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 7. juuli 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Cassa di Risparmio di Firenze SpA, esindajad: *avvocato* P. Russo ja *avvocato* G. Morbidelli,
- Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato ja Cassa di Risparmio di San Miniato SpA, esindajad: *avvocato* A. Rossi ja *avvocato* G. Roberti,
- Itaalia valitsus, esindaja: I. M. Braguglia, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Gentili,
- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: R. Lyal ja V. Di Bucci,

olles 27. oktoobri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artiklite 12, 43 ja järgnevate, artikli 56 ja järgnevate, artiklite 87 ja 88 tõlgendamist ning komisjoni 22. augusti 2002. aasta otsuse 2003/146/EÜ maksumeetmete kohta, mille Itaalia kehtestas pangandussihtasutustele (ELT 2003 L 55, lk 56), kehtivust.

2 Taotlus esitati ühest küljest Itaalias asutatud Cassa di Risparmio di Firenze SpA (edaspidi „Cassa di Risparmio di Firenze”), Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato ja Cassa di Risparmio di San Miniato SpA (edaspidi „Cassa di Risparmio di San Miniato”) ja teisest küljest Ministero dell’Economia e delle Finanze (Itaalia majandus- ja rahandusministeerium) vahelises vaidluses Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato taotluse üle 1998. eelarveaasta dividendidelt maksu kinnipidamisest vabastamise kohta.

I – Siseriiklik õiguslik raamistik

3 Itaalias peetakse aktsiaseltside poolt jaotatavate dividendide pealt ettemakse korras kinni tasumisele kuuluvad maksud 29. detsembri 1962. aasta seaduse nr 1745, mis käsitleb äriühingute makstavate dividendide pealt ettemakse või maksu kinnipidamist ja aktsiate kohustusliku nimelise registreerimise eeskirjade muutmist (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, edaspidi „*GURI*”, nr 5, 7.1.1963, lk 61), mida on muudetud 21. veebruari 1967. aasta dekreetseadusega nr 22, mis sisaldab uusi sätteid äriühingute makstavate dividendide pealt ettemaksu või maksu kinnipidamise kohta (*GURI* nr 47, 22.2.1967, lk 1012), mis muudeti seaduseks koos muudatustega 21. aprilli 1967. aasta seadusega nr 209 (*GURI* nr 101, 22.4.1967, lk 2099) (edaspidi „seadus nr 1745/62”), artikli 1 alusel.

4 Seaduse nr 1745/62 artiklis 10 on sätestatud, et ettevõtte tulumaksule mitte allutatud isikutest või varast koosnevatele üksustele, niivõrd kuivõrd need on nimetatud maksu kohaldamisalast väljaspool, makstud dividendide, samuti bilansi alusel maksukohustuslaseks olevatele, ent ettevõtte tulumaksust vabastatud isikutele makstud dividendide pealt peetakse sama seaduse artiklis 1 nimetatud ettemakse korras kinnipidamise asemel kinni maks määraga 30%.

5 Seaduse nr 1745/62 artikkel 10 bis vabastab artiklis 10 märgitud kinnipidamisest avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele või ettevõtte tulumaksust vabastatud ja ainult heategevuse,

hariduse, kutseõppe, õpingute ning teadusuuringutega tegelevatele sihtasutustele makstud dividendid.

6 Vabariigi presidendi 29. septembri 1973. aasta dekreeedi nr 601 maksusoodustuste kohta (*GURI* nr 268 regulaarne lisa, 16.10.1973, lk 3, edaspidi „dekreet nr 601/73”) artiklis 6 on sätestatud juriidiliste isikute tulumaksu vähendamine poole võrra sotsiaalabiga tegelevatele asutustele, vastastikuse abistamisega tegelevatele ühingutele, haiglaraviasutustele, abi- ja heategevusasutustele, üldistes huvides tegutsevatele mittetulunduslikele õppe-, kõrgharidus- ja uurimisasutustele, teadusasutustele, akadeemiatele, üksnes kultuuriliste eesmärkidega ajaloo-, kirjandus-, teadus-, katsetus- ja uurimisasutustele ning asutustele, mille eesmärgid on seaduse alusel võrdsustatud heategevus- ja õppe-eesmärkidega.

7 Itaalia riikliku pangasüsteemi erastamismenetlus algatati 30. juuli 1990. aasta seadusega nr 218, mis käsitleb avalik-õiguslike krediidasutuste omandi ümberkorraldamist ja tugevdamist (*GURI* nr 182, 6.8.1990, lk 8, edaspidi „seadus nr 218/90”), ning 20. novembri 1990. aasta seadusandliku dekreediga nr 356, mis käsitleb pangakontserni ümberkorraldamist ja määrustikku (*GURI* nr 282 regulaarne lisa, 3.12.1990, lk 5, edaspidi „dekreet nr 356/90”).

8 Dekreeedi nr 356/90 artiklis 1 nähti ette eelkõige riiklike pangandusasutuste, sh hoiukassade võimalus kanda pangandustegevus üle nende poolt asutatud aktsiaseltsile. Ülekandev asutus, praktikas nimetusega „pangandussihtasutus” (edaspidi „pangandussihtasutus”), muutus selle äriühingu (edaspidi „pangandusäriühing”) ainsaks aktsionäriks, mille eesmärk oli varem avaliku pangandusasutuse poolt teostatud pangandustegevuse jätkamine.

9 Sama dekreeedi artiklis 11 nähti ette, et pangandussihtasutusi reguleerivad nii see dekreet kui ka nende põhikirjad, et neil on täielik avalik-õiguslik ja eraõiguslik õigusvõime ja et neile laienevad juht- ja järelevalveorganite nimetamist käsitlevad õigusnormid.

10 Artiklis 12 on täpsustatud, et pangandussihtasutused, kellel on mitteliikmelised kapitalifondid, peavad tegutsema avalikes huvides ja ühiskondliku kasu nimel peamiselt teadusuuringute, hariduse, kunsti ja tervishoiu valdkondades ja et võidakse tegeleda ka vähekindlustatud ühiskonnagruppide abistamise ning kaitsega.

11 Samas artiklis on ka lisatud, et

- pangandussihtasutused võivad teha rahandus-, äri-, kinnisvara- ning vallasvaratehinguid, mis on nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikud või sobilikud;
- nad haldavad oma osalust pangandusäriühingus nii kaua, kuni nad on seal osanikud;
- sellegipoolest ei või nad otseselt pangandustegevusega tegeleda ega omada kontrollosalust pangandus- või rahandusettevõtjates, v.a pangandusäriühingus;
- seevastu võivad nad omandada ja loovutada vähemusosalusi teistes pangandus- või rahandusettevõtjates;
- üleminekuperioodil tuleb pangandussihtasutuse ja pangandusäriühingu tegevuse järjepidevus tagada sätetega, mis näevad ette, et pangandussihtasutuse juhatuse või võrdväärse organi liikmed nimetatakse pangandusäriühingu nõukogusse ning kontrollorgani liikmed pangandusäriühingu järelevalvenõukogusse;

- pangandussihtasutused peavad kindlaksmääratud osa pangandusäriühingute osalusest tulenevast tulust määrama reservi, mis on mõeldud nende äriühingute omakapitali suurendamiseks;
- seda reservi võib investeerida nende äriühingute väärtpaberitesse, milles pangandussihtasutustel on osalus, või riigi poolt emiteeritud või tagatud väärtpaberitesse;
- pangandussihtasutused võivad võtta pangandusäriühingutelt laenu või saada neilt tagatise ettenähtud piirides.

12 Dekreedi nr 356/90 artiklis 13 on sätestatud, et

- pangandusäriühingute aktsiate avalik võõrandamine peab toimuma avaliku müügipakkumise teel;
- pangandusäriühingu omakapitalist ühe protsendi ulatuses võib see võõrandamine toimuda vabalt koteeritud börsiaktsiaturul;
- muu menetluse kasutamiseks on vajalik riigivaraministri luba;
- kui pangandussihtasutus kaotab võõrandamise või mõne teise tehingu tõttu kasvõi ajutiselt kontrolli aktsiate enamuse üle, mis annavad hääleõiguse pangandusäriühingu üldkoosolekul, tuleb tehing heaks kiita riigivaraministri dekreediga;
- kontrollosaluse võõrandanud pangandussihtasutus võib omandada muu kontrollosaluse pangandusäriühingus pärast loa saamist riigivaraministri dekreediga.

13 Dekreedi nr 356/90 artikliga 14 allutatakse pangandussihtasutused riigivaraministri järelevalvele; sellele ministrile tuleb esitada esialgne eelarve ja aastaaruanne.

14 Sama sätte kohaselt

- peavad pangandussihtasutused riigivaraministrile ning Itaalia Pangale edastama neilt küsitud andmeid, sh perioodiliselt;
- riigivaraminister võib määrata kontrolle.

15 31. mai 1994. aasta dekreetseaduse nr 332 riigi ning avalike asutuste osaluse aktsiaseltsides võõrandamise menetluse kiirendamise kohta (*GURI* nr 126, 1.6.1994, lk 38), muudetud seaduseks koos muudatustega 30. juuli 1994. aasta seadusega nr 474 (*GURI* nr 177, 30.7.1994, lk 5), artikli 1 lõikega 7-bis tühistati käesoleva kohtuotsuse punktis 12 osundatud dekreeidi nr 356/90 artikli 13 sätteid, mis nägid ette riigivaraministri nõusoleku esiteks igale tehingule, mille tagajärjel pangandussihtasutus kaotas kontrolli pangandusäriühingu üle, ja teiseks muu kontrollosaluse omandamisele pangandusäriühingus.

16 Seadusega nr 218/90 ning dekreediga nr 356/90 kehtestatud korda muudeti 23. detsembri 1998. aasta seadusega nr 461 20. novembri 1990. aasta seadusandliku dekreeidi nr 356 artikli 11 lõikes 1 märgitud sissemaksid tegevate asutuste tsiviil- ja maksumäärustiku ning panganduse ümberkorraldamise tehingute maksustamise korra muutmise pädevuse delegeerimisest valitsusele (*GURI* nr 4, 7.1.1999, lk 4, edaspidi „seadus nr 461/98”), ning 17. mai 1999. aasta seadusandliku dekreediga nr 153 20. novembri 1990. aasta seadusandliku dekreeidi nr 356 artikli 11 lõikes 1 märgitud sissemaksid tegevate asutuste tsiviil- ja maksumäärustiku ja panganduse ümberkorraldamise tehingute maksustamise korra kehtestamisest kooskõlas 23. detsembri 1998.

aasta seaduse nr 461 artikliga 1 (*GURI* nr 125, 31.5.1999, lk 4, edaspidi „dekreet nr 153/99”).

17 Dekreedi nr 153/99 artikliga 30 tühistati eelkõige dekreeidi nr 356/90 artiklid 11, 12, 13 ja 14.

18 Dekreedi nr 153/99 artiklis 1 korratakse praktikas levinud nimetust ning täpsustatakse, et „sihtasutuse” all peetakse silmas asutust, kes tegi dekreeidi nr 356/90 tähenduses sissemakse pangandusettevõtjasse.

19 Dekreedi nr 153/99 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud, et

- pangandussihtasutused on mittetulunduslikud eraõiguslikud juriidilised isikud, kes on oma põhikirja ja juhtimise osas täiesti iseseisvad;
- nad taotlevad üksnes ühiskondliku kasu ning majandusarengu edendamise eesmärke kooskõlas oma vastavate põhikirjadega.

20 Artiklis 3 on lisatud, et

- pangandussihtasutused taotlevad oma eesmärke kõigi vahenditega, mis on kooskõlas nende õigusliku seisundiga, nagu seda määratletakse artiklis 2;
- nad tegutsevad kasumit toova juhtimise põhimõtteid järgides;
- nad võivad juhtida vaid rakenduslikke ettevõtjaid, mis teenivad otseselt nende põhikirjajärgsete eesmärkide teostamise huve ja üksnes asjaomases valdkonnas;
- neil ei ole õigust teostada pangandusfunktsioone;
- neil on keelatud ükskõik millises vormis kas otseselt või kaudselt rahastada, teha sissemaksid või toetada tulunduslikke asutusi või ettevõtjaid, sõltumata nende laadist, välja arvatud rakenduslikud ettevõtjad ja ühiskondlikud ühistud.

21 Kooskõlas dekreeidi nr 153/99 artikli 1 esialgse redaktsiooniga tuleb „asjaomased valdkonnad” valida järgnevate valdkondade hulgast: teadusuuringud, haridus, kunst, kultuurivarade ja –tegevuste ning keskkonnaressursside säilitamine ja väärtustamine, tervishoid ning vähekindlustatud sotsiaalsete gruppide abistamine.

22 Sellesse sättesse 28. detsembri 2001. aasta seaduse nr 448 iga-aastase ja mitmeaastase riigieelarve koostamise kohta (2002. aasta finantsseadus) (*GURI* nr 301 regulaarne lisa, 29.12.2001, lk 1, edaspidi „seadus nr 448/01”) artikliga 11 tehtud muudatuse järel tuleb käesoleval hetkel asjaomased valdkonnad valida järgmiste valdkondade hulgast: perekond ja sellega seonduvad väärtused; noorte haridus ja kutseõpe; haridus, õpingud ja kutseõpe, sh koolidele mõeldud väljaannete ostmine; vabatahtlike, filantroopia- ning heategevus; usund ja vaimne areng; vanurite abistamine; kodanikuõigused; kuritegevuse ennetamine ja avalik julgeolek; toiduohutus ja kvaliteetne põllumajandus; kohalik areng ning kohalikul tasemel sotsiaal-elamispindade ehitamine; tarbijakaitse; kodanikukaitse; rahvatervis, ennetav ja raviv meditsiin; sport; toksikomaania ennetamine ja ravi; psüühilised ja vaimuhaigused ning -häired; teadus- ja tehnikauuringud; keskkonnakaitse ja -kvaliteet; kunst, kultuuriline tegevus ja kultuurivarad.

23 Dekreedi nr 153/99 artikli 4 lõike 3 esialgne redaktsioon sätestas, et pangandussihtasutuse juhtimisorgani liikmed ei või olla pangandusäriühingu nõukogu liikmeks.

24 24. detsembri 2003. aasta seaduse nr 350 iga-aastase ja mitmeaastase riigieelarve koostamise kohta (2004. aasta finantsseadus) (*GURI* nr 299 regulaarne lisa, 27.12.2003, lk 1)

järgses redaktsioonis märgib see säte, et

- pangandussihtasutuses haldus-, juhtimis- või järelevalveülesandeid täitvad isikud ei või olla pangandusäriühingutes või selle poolt kontrollitavates või selle osalusega äriühingutes haldus-, juhtimis- või järelevalveülesannetes;
- pangandussihtasutuses tegevuse suuna määramise ülesandeid täitvad isikud ei või olla pangandusäriühingutes haldus-, juhtimis- või järelevalveülesannetes.

25 Dekreedi nr 153/99 artikli 5 lõike 1 esialgses redaktsioonis oli sätestatud, et pangandussihtasutuse vara pidi olema täies ulatuses suunatud põhikirjajärgsete eesmärkide saavutamisele ja et oma vara haldamisel juhtisid pangandussihtasutused riske ettevaatlikkuse kriteeriume järgides, et säilitada väärtus ja saada piisavat kasumit. Seaduse nr 448/01 artikliga 11 lisati sellesse sättesse täpsustus, mille kohaselt juhtimine peab toimuma kooskõlas pangandussihtasutuste laadiga, kes toimivad mittetulunduslike asutustena läbipaistvuse ja moraali põhimõtteid järgides.

26 Dekreedi nr 153/99 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et pangandussihtasutused võivad omada kontrollosalust üksnes sellistes asutustes ja äriühingutes, mille ainsaks eesmärgiks on rakenduslike ettevõtjate juhtimine.

27 Pangandusäriühingutes osalemisega seoses sätestati artikli 25 lõigete 1 ja 2 esialgses redaktsioonis, et

- nende äriühingute kontrollosalused võib säilitada nelja aasta jooksul alates dekreeidi jõustumistest eesmärgiga need võõrandada;
- selle tähtaja jooksul võõrandamata jätmise korral võib need osalused säilitada täiendavalt kõige enam kahe aasta jooksul;
- kontrollosalused pangandusäriühingutest erinevates äriühingutes, v.a need, mida pangandussihtasutused omavad rakenduslikes ettevõtjates, tuleb võõrandada järelevalveameti kehtestatud tähtajal, arvestades nõuet kaitsta vara väärtust ja igal juhul mitte hiljem kui ettenähtud nelja aasta jooksul.

28 Nende sätete muutmise järel seaduse nr 448/01 artikliga 11, seejärel 24. juuni 2003. aasta dekreetseaduse nr 143 (*GURI* nr 144, 24.6.2003), mis muudeti seaduseks koos muudatustega 1. augusti 2003. aasta seadusega nr 212 (*GURI* nr 185 regulaarne lisa, 11.8.2003) (edaspidi „dekreetseadus nr 143/03”), artikliga 4:

- asendati kontrollosaluse säilitamise nelja aasta maksimaalne tähtaeg 31. detsembri 2005. aasta tähtpäevaga;
- loodi võimalus usaldada pangandusäriühingute osalused hoiuste haldamisega tegelevatele äriühingutele, kes valiti võistlevat menetlust järgides ja kes peavad neid osalusi enda nimel haldama professionaalsuse ja sõltumatuse kriteeriumeid järgides, pangandussihtasutused säilitavad teatavatel juhtudel võimaluse anda juhendeid erakorraliste üldkoosolekute kohta ning selliste osaluste võõrandamine peab igal juhul toimuma hiljemalt kolmandal aastal pärast 31. detsembrit 2005;
- kasutavad majandus- ja rahandusminister ning Itaalia Pank neile panganduse ja krediidi valdkonnas kehtivate sätetega antud pädevust;
- tuleb kontrollosalused mujal kui pangandusäriühingutes, välja arvatud need, mida

pangandussihtasutused omavad rakenduslikes ettevõtjates, võõrandada järelevalveameti kehtestatud tähtajal, võttes arvesse nõuet säilitada vara väärtust ja igal juhul hiljemalt 31. detsembriks 2005.

29 Dekreedi nr 153/99 artikli 25 lõige 3 esialgses redaktsioonis, mida ei ole seadusega nr 448/01 muudetud, näeb ette, et kui pangandussihtasutused omasid pärast kontrollosaluste säilitamiseks antud tähtaegade lõppemist endiselt neid kontrollosalusi, viib järelevalveamet läbi nende võõrandamise niivõrd, kuivõrd on vajalik järelevalve lõpetamiseks.

30 Maksundusvaldkonnas on dekreeidi nr 153/99 artikli 12 lõikes 1 sätestatud, et pangandussihtasutused, kes on kohandanud oma põhikirjad nimetatud dekreeidi sätetega, loetakse mitteärilikeks üksusteks, isegi kui nad taotleavad oma põhikirjalisi eesmärke rakenduslike ettevõtjate vahendusel.

31 Eelotsusetaotluse esitamise hetkel oli artikli 12 lõikes 2 sätestatud, et

– dekreeidi nr 601/73 artiklis 6 sätestatud korda kohaldatakse pangandussihtasutustele, kes on kohandanud oma põhikirjad dekreeidi nr 153/99 sätetele ja tegutsevad asjaomastes valdkondades;

– sama korda kohaldatakse kuni nende põhikirjade kohandamiseni dekreedile nr 153/99 nendele pangandussihtasutustele, kes ei ole laadilt ärilike üksused, kes taotlesid peamiselt üldise huvi ning ühiskondliku kasu eesmärke dekreeidi nr 356/90 artiklis 12 ja selle hilisemates muudatustes märgitud valdkondades.

32 Dekreeidi nr 153/99 artikli 12 lõikes 3, dekreetseadusega nr 143/03 muudetud kujul, on sätestatud, et pangandussihtasutused kaotavad mitteärilike asutuse laadi ning ettenähtud maksuvähendused, kui nad pärast 31. detsembril 2005 omavad veel kontrollosalust pangandussihtasutustes.

II – Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

33 Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato palus Itaalia maksuhalduril seaduse nr 1745/62 artikli 10 bis alusel vabastada kinnipidamisest 1998. eelarveaasta dividendid, mille ta sai osaluste tõttu Cassa di Risparmio di San Miniato's ning äriühingus Casse Toscane SpA, kelle õigused on üle läinud Cassa di Risparmio di Firenze'le.

34 See taotlus jäeti rahuldamata, kuna tegevust, kus pangandussihtasutus haldab oma osalusi pangandusäriühingutes, tuleb lugeda seaduse nr 1745/62 artikliga 10 bis ette nähtud vabastusega vastuolus olevaks äritegevuseks.

35 Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato ning Cassa di Risparmio di Firenze ja Cassa di Risparmio di San Miniato vaidlustasid nimetatud otsuse Commissione tributaria provinciale di Firenze's.

36 Nende kaebus jäeti rahuldamata.

37 Kolm hagejat vaidlustasid Commissione tributaria provinciale di Firenze otsuse Commissione tributaria regionale di Firenze's, kes nende edasikaebuse rahuldas.

38 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul leidis Commissione tributaria regionale di Firenze, et kuna Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato eesmärk on avalikud huvid ja ühiskondlik kasu määratletud valdkondades, siis tuleb tema ettevõtte tulumaksu vähendada poole võrra dekreeidi nr 601/73 artikli 6 alusel ja et selle vähendamisega peab kaasnema seaduse nr 1745/62

artikli 10 bis alusel kinnipidamisest vabastamine, sõltumata asjaolust, et pangandussihtasutus võib põhitegevuse kõrval arendada ka ettevõtja majandustegevust.

39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitas ka, et Commissione tributaria regionale di Firenze viitas sellega seoses seadusest nr 461/98 ja dekreedist nr 153/99 tulenevale uuele korrale niivõrd, kuivõrd selles nähakse otseselt ette, et kõnealust maksusoodustust kohaldatakse pangandussihtasutustele.

40 See kohus leiab, et tema poolt lahendatavas asjas ei ole tõendatud, et ettevõtja majandustegevus oli ülimuslik ühiskondliku kasu eesmärkide ees.

41 Ministero dell'Economia e delle Finanze esitas nimetatud otsuse peale kassatsioonkaebuse.

42 Kassaator viitab eelkõige, et on rikutud seaduse nr 1745/62 artiklit 10 bis, dekreeidi nr 601/73 artiklit 6 ja Itaalia tsiviilkoodeksi sissejuhataivate sätete artiklit 14, mille kohaselt ei kohaldata üldistest normidest või teistest seadustest erandeid tegevaid seadusi laiemalt kui selleks ette nähtud juhtudel ja tingimustel.

43 Eelotsusetaotluses märgib Corte suprema di cassazione, et põhikohtuasja lahendamisel siseriikliku õiguse alusel tuleb arvesse võtta küsimust pangandussihtasutuste maksustamise korra kooskõlast ühenduse õigusega, eelkõige EÜ artiklitega 12, 43 ja järgnevad, EÜ artiklitega 56 ja järgnevad ning EÜ artiklitega 87 ja 88. Ta rõhutab, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on siseriiklikel ametiasutustel kohustus kohaldada vajaduse korral kas või omal algatusel ühenduse õigusnorme, jättes vajaduse korral kohaldamata nendega vastuolus olevad siseriiklikud õigusnormid.

44 EÜ artiklite 87 ja 88 osas märgib Corte suprema di cassazione, et kui põhikohtuasjas käsitletud maksumeetmeid tuleb lugeda riigiabiks teatud ettevõtjatele või teatud kaupade tootmisele, siis ei saa neid rakendada ilma komisjoni eelneva otsuseta nende kokkusobivuse kohta. Kuni sellise otsuse vastuvõtmiseni peavad siseriiklikud kohtud EÜ artikli 88 lõike 3 otsese mõju tagajärjel keelduma neid meetmeid kohaldamast.

45 Sellega seoses sedastab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et otsuses 2003/146 on analüüsitud dekreeidi nr 153/99 artikli 12 lõikes 2 ette nähtud maksumeetmeid seoses EÜ artiklitega 87 ja 88.

46 Selle otsuse kohaselt ei ole uuritud meetmed, mis kehtestati pangandussihtasutustele, kes otseselt ei tegutse nimetatud dekreeidi, muudetud seadusega nr 448/01, artiklis 1 loetletud valdkondades, riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, kuna need ei ole mõeldud „ettevõtjatele” viimatinimetatud sätte tähenduses.

47 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et küsimust, kas pangandussihtasutused on ärilist laadi või ei ole, on erinevalt analüüsitud.

48 Itaalia maksuhaldur on pidevalt väitnud, et pangandussihtasutused on ärilist laadi, nii et nendele kehtib tavaline maksustamise kord.

49 Itaalia valitsus on otsuse 2003/146 vastuvõtmisega päädinud menetluses väitnud, et pangandussihtasutusi ei või lugeda „ettevõtjateks” konkurentsiniormide tähenduses.

50 Erimeelsused esinevad isegi eelotsusetaotluse esitanud kohtus. Mõnedes kohtuotsustes sedastati pangandussihtasutuste mitteäriine laad, kuna pangandusettevõtjates ning pangandusäriühingust erinevates ettevõtjates osaluste haldamine kujutab endast üksnes viisi, et saada asutusele usaldatud ühiskondlike ja kultuuriliste eesmärkide saavutamiseks hädavajalikke

rahalisi vahendeid. Teistes otsustes leiti aga vastupidi, et ühiskondlikud ja kultuurilised ülesanded ei ole asjakohased maksuvähenduse korra vaatepunktist, kuna asjaomased asutused said tegutseda pangandusturul ja teistel turgudel teiste ettevõtjatega konkureerides.

51 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et dekreeidi nr 153/99 artikli 12 lõikes 2 laiendatakse otsesõnu dekreeidi nr 601/73 artiklis 6 ette nähtud korda kuni hetkeni, kui on vastu võetud üleminekusätted nende põhikirjade kohandamiseks dekreedile nr 153/99, pangandussihtasutustele, mis ei ole äriliste üksuste laadi ja mille eesmärgid on peamiselt seotud avaliku huvi ning ühiskondliku kasuga.

52 Ta lisab, et vastavalt osale siseriiklikust kohtupraktikast on dekreeidi nr 153/99 artikli 12 lõige 2 tõlgendavat laadi, nii et asjaomast maksustamise korda kohaldatakse ühtlasi ka dekreeidi nr 153/99 vastuvõtmisele eelnevatele eelarveaastatele.

53 Ta leiab, et seega tuleb uurida otsuse 2003/146 kehtivuse küsimust. Sellega seoses, kui tuleks sedastada, et pangandussihtasutused on laadilt ettevõtjad, ei ole viimatinimetatud otsus kehtiv.

54 Eelotsusetaotluse kohaselt tekitab selleks otstarbeks spetsiaalselt loodud õigussubjektile samaaegselt seadusjärgse kohustuse kohaselt enamusosaluse andmine olulises osas pangandusettevõtjates ja selle olukorra säilitamine pika aja jooksul ning teisest küljest selliste osaluste võõrandamise tulude kasutamine oluliste osaluste omandamiseks ja haldamiseks teistes erinevate, sh süsteemi majandusarengu eesmärkidega ettevõtjates majandustegevuse, mille eesmärgiks on saada tulu, isegi kui seda tulu ei või jagada ning see peab eelkõige teenima mittetulunduslikke eesmärke.

55 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et eelarveaasta 1995–1996 lõpus oli pangandussihtasutuste vara 50 000 miljardit Itaalia liiri ja et 31. detsembril 2002 oli nende raamatupidamislik väärtus 37 miljardit eurot, arvestamata nende osaluste üleväärtustega, kuna osalused on enamasti kirjendatud nende ajaloolise väärtuse alusel.

56 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et asjaolu, et need pangandussihtasutused täidavad mittetulunduslikke ülesandeid, ei saa varju jätta süsteemi iseloomulikku joont, st et pangandussihtasutuste ülesandeks on nii orgaaniliselt kui ka funktsionaalselt võtta üle suure hulga pangandusettevõtjate vara ning haldamine, omades nende üle kontrolliõigust, sh juhatuse liikmete ametisse nimetamine ja tagasi kutsumine.

57 Ei saa järeldada, et konkurentsiniormid sellist funktsiooni ei hõlma. See funktsioon on lahutamatu osa riiklikust pangandussüsteemist ja kujutab endast ühenduse õiguse põhimõtete kohaselt alati majandustegevust. See on vaieldamatult selline tegur, mis võib kahjustada turgu ning liikmesriikidevahelist kaubandust, seda enam, et pangandussihtasutused võivad ühtlasi omandada osalusi teistes ettevõtjates, sh pangandusettevõtjates.

58 Pangandussihtasutused elavad seega õiguslikus ja majanduslikus sümbioosis riikliku pangandussüsteemiga, nii et nad ei ole võõrad ei sellele süsteemile ega ka asjaomasele turule.

59 Eelotsusetaotluse esitanud kohus uurib muuseas, kas põhikohtuasjas käsitletav maksustamise kord kujutab endast EÜ artiklis 12 esitatud mittediskrimineerimise põhimõtte rikkumist ja ühtlasi EÜ artiklites 43 ja 56 esitatud asutamisoiguse ja kapitali vaba liikumise põhimõtete rikkumist.

60 Neil asjaoludel otsustas Corte suprema di cassazione menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas teatavaid õiguse subjekte (kokkuleppelise nimetusega „pangandussihtasutused”), mis loodi seadusega [nr 218/90] ja dekreediga [nr 356/90] ning nende hilisemate muudatustega, et nad oleksid pangateenuseid osutavate äriühingute kontrollosaluse omanikud ja haldaksid sellist osalust suures osas sellel turul tegutsevates äriühingutes, ja kellele antakse nende kontrolli all olevate äriühingute tulud, tuleb pidada ühenduse konkurentsiniormidele alluvaks ka siis, kui neile usaldatakse ühiskondlikult kasulike ülesannete täitmine? Seonduvalt [dekreediga nr 153/99] kehtestatud õigusnormidega, kas neile asutustele antud võimalust kasutada nimetatud osaluse võõrandamisest saadud tulu arvestatava osaluse ostmiseks ja haldamiseks teistes äriühingutes, st pangandusettevõtjates, ning ka kontrolli saamiseks pangateenuseid mitteosutavates äriühingutes erinevatel eesmärkidel, sh taolise süsteemi majanduslikuks arendamiseks, võib pidada ühenduse konkurentsioiguses nimetatud ettevõtluseks?

2) Kas seega kohaldatakse neile asutustele, mida reguleerivad [seaduse nr 218/90] ja [dekreeidi nr 356/90] sätted muudetud kujul ning ka [seaduse nr 461/98] ja [dekreediga nr 153/99] tehtud muudatuste sätted, ühenduse riigiabialaseid õigusnorme (EÜ artiklid 87 ja 88) osas, mis puudutab neile kohalduvat soodsat maksustamise korda?

3) Kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas käesolevas asjas käsitletav dividendide pealt makstava otsese maksu vähendamise kord kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 tähenduses?

4) Kui vastus [punktis 2 esitatud] küsimusele on jaatav, siis kas [otsus 2003/146], millega tunnistati riigiabialaste normide mittekohaldatavust pangandussihtasutustele, on [...] õiguspärasuse ja põhjenduste puudumise ja/või ebapiisavuse valguses kehtiv [...]?

5) Kas sõltumata riigiabialaste õigusaktide kohaldatavusest tähendab sellise maksustamise korra heakskiit, kus vaid sihtasutuste kontrolli all olevate eranditult siseriiklike kasusaavate pangandusettevõtjate poolt nimetatud sihtasutustele jagatud kasumit maksustatakse vähem, või sellise maksustamise korra heakskiit, millega maksustatakse vähem selliste äriühingute kapitali jaotamist, milles osalus on saadud tuluga, mis saadi kasusaavate pangandusäriühingute osaluse võõrandamisest, turul tegutsevate teiste äriühingute diskrimineerimist, võrreldes äriühingutega, kelle osalusi sel moel omatakse, ning EÜ artiklites 12, 43 ja järgnevates artiklites ning artiklis 56 ja järgnevates artiklites sätestatud asutamisevabaduse ja kapitali vaba liikumise põhimõtete rikkumist?”

III – Eelotsuse küsimused

A – Küsimuste vastuvõetavus

1. Esimese, teise ja kolmanda küsimuse vastuvõetavus

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

61 Põhikohtuasja kostjad leiavad, et kolm esimest eelotsuse küsimust on vastuvõetamatud, kuna:

– vastupidi eelotsusetaotluse esitanud kohtu kinnitusele käsitleb seaduse nr 1745/62 artikkel 10 bis üksnes ettemakse kinnipidamist, mitte aga maksu kinnipidamist;

– esitatud küsimused pakuvad huvi puhtalt siseriiklikul tasemel, kuna kindlaks tuleb määrata üksnes see, kas seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis esitatud üldnorme silmas pidades on pangandussihtasutustel õigus saada nimetatud sättes ette nähtud vabastust.

62 Itaalia valitsus ja komisjon ei vaidlusta kolme esimese eelotsuse küsimuse vastuvõetavust.

b) Euroopa Kohtu hinnang

63 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole Euroopa Kohus pädev tegema EÜ artikli 234 alusel eelotsuseid siseriiklikku õiguskorda kuuluvate normide tõlgendamise kohta (19. märtsi 1964. aasta otsus kohtuasjas 75/63: Unger, EKL 1964, lk 347, 365, ja 26. septembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C?341/94: Allain, EKL 1996, lk I?4631, punkt 11). Euroopa Kohtu pädevus on piiratud üksnes ühenduse õigusnormide kontrollimisega (21. detsembri 1995. aasta määrus kohtuasjas C?307/95: Max Mara, EKL 1995, lk I?5083, punkt 5). Siseriikliku kohtu ülesanne on hinnata siseriiklike sätete ulatust ja viisi, kuidas neid tuleb kohaldada (7. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C?45/94: Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Ceuta, EKL 1995, lk I?4385, punkt 26).

64 Põhikohtuasjas peab seega eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks tegema, kas seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ette nähtud vabastus käsitleb tasumisele kuuluva maksu ettemaksena kinnipidamist või maksuna kinnipidamist.

65 See kohus hindab ühtlasi, kas kostjaks oleval pangandussihtasutusel on õigus sellisele vabastusele asjaomase eelarveaasta eest nimetatud seaduse nr 1745/62 artikli 10 bis ja dekreedid nr 601/73 artikli 6 koostoime alusel ning olenevalt olukorrast dekreedid nr 153/99 artikli 12 lõike 2 tagasiulatuva kohaldamise alusel.

66 Jaatava vastuse korral lahendab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse, kas vastav maksusoodustus kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Kui olukord on selline, saab seda soodustust kooskõlas EÜ artikli 88 lõikega 3 ellu viia üksnes komisjoni sellest eelnevalt teavitades.

67 Küsimus, mille siseriiklik kohus peab vajaduse korral lahendama, kuulub ühenduse õiguse alla.

68 Neil asjaoludel on kolm esimest eelotsuse küsimust, niivõrd kuivõrd need sisaldavad seda eelmises punktis nimetatud küsimust, vastuvõetavad.

2. Neljanda küsimuse vastuvõetavus

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

69 Põhikohtuasja kostjad väidavad, et neljas eelotsuse küsimus, mis käsitleb otsuse 2003/146 kehtivust, on vastuvõetamatu, kuna see otsus on omandanud õigusjõu Itaalia Vabariigi suhtes, kes ei esitanud EÜ artikli 230 alusel tühistamishagi siis, kui tal oli selleks võimalus (9. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C?188/92: TWD Textilwerke Deggendorf, EKL 1994, lk I?833).

70 Itaalia valitsus leiab, et neljas küsimus ei ole asjakohane, kuna otsus 2003/146 võeti vastu arvestades pangandussihtasutusi käsitlevat korda, mis kehtis dekreediga nr 153/99 muudetud kujul.

71 Komisjon leiab samuti, et see küsimus on vastuvõetamatu, kuna põhikohtuasi puudutab 1998. aastal esinenud olukorda, seevastu aga otsus 2003/146 analüüsis dekreediga nr 153/99 pangandussihtasutustele antud maksuvähendusi, mis lisaks vastasid muudele maksusoodustustele kui seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ette nähtud vabastus.

b) Euroopa Kohtu hinnang

72 Otsuse 2003/146 kehtivuse hindamise küsimus ei ole esitatud sellise õigussubjekti taotlusel, kellel oli küll võimalus otsuse peale tühistamishagi esitada, ent kes ei olnud seda EÜ artiklis 230 märgitud tähtaja jooksul teinud.

73 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas selle küsimuse omal algatusel.

74 Seetõttu ei saa seda vastuvõetamatuks tunnistada eespool viidatud kohtuotsusest TWD Textilwerke Deggendorf tuleneva kohtupraktika alusel.

75 Siiski tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib Euroopa Kohus otsustada mitte vastata ühenduse õigusakti kehtivuse hindamist puudutavale eelotsuse küsimusele, kui selgelt ilmneb, et siseriikliku kohtu palutud hinnangul puudub igasugune seos põhikohtuasja vaidluse asjaolude või esemega (21. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas C?451/99: Cura Anlagen, EKL 2002, lk I?3193, punkt 16).

76 Otsuses 2003/146 uuritakse EÜ artikli 87 ja järgnevate artiklite valguses eelkõige dekree di nr 153/99 artikli 12 lõiget 2, mis käsitleb dekree di nr 601/73 artiklis 6 ette nähtud maksu vähendamist poole võrra.

77 See vähendamine on maksusoodustus, mis erineb seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ette nähtud kinnipidamisest vabastamisest.

78 Komisjon järel dab otsuse 2003/146 punktis 61 ja artiklis 1, et dekree di nr 153/99 artikli 12 lõikes 2 kehtestatud meetmed pangandussihtasutustele, kes ei tegutse otseselt mõnes sektoris, mis on loetletud sama dekree di artiklis 1, muudetud seadusega nr 448/01 (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 22), ei ole riigiabi.

79 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on otsustada, kas dekree di nr 153/99 artikli 12 lõikel 2 on siseriiklikus õiguses mõju seaduse nr 1745/62 artikli 10 bis kohaldamisele põhikohtuasjas (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 65) seoses eelarveaastaga 1998.

80 Jaatava vastuse korral hindab see kohus, kas vaidlusalune maksusoodustus kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

81 Eitava vastuse korral peab ta läbi viima sama hindamise, kui ta leiab, et põhikohtuasjas kostja saab kasu seaduse nr 1745/62 artiklist 10 bis selle kohaldamisel koostoimes vaid dekree di nr 601/73 artikliga 6.

82 Siiski ei saa otsus 2003/146 mingil juhul tema analüüsi mõjutada.

83 Komisjoni järel dus, et dekree di nr 153/99 artikli 12 lõikes 2 ette nähtud meede ei kujuta endast riigiabi, tugineb sedastusele, et pangandussihtasutused ei ole ettevõtjad EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

84 See sedastus tuleneb komisjoni analüüsist uuele pangandussihtasutusi puudutavale korrale, mis tuleneb seadusest nr 461/98, dekreedist nr 153/99 ja seadusest nr 448/01 ja mida hakati

kohaldama alles pärast põhikohtuasjas käsitletavat eelarveaastat 1998.

85 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 7–32 esitatud siseriikliku õigusliku raamistiku kirjeldusest nähtub, on selles korras võrreldes varasema korraga arvestatavad erinevused, ning jättes kõrvale dekreedid nr 153/99 artikli 12 lõike 2, ei ole märgitud, et seda tagasiulatuvalt kohaldataks.

86 Õiguslikult puudutas seega komisjoni hinnang pangandussihtasutuste võimalikuks ettevõtjaks lugemise osas erinevat korda kui see, mis on kohaldatav põhikohtuasjas käsitletavale eelarveaastale.

87 Sellega seoses märgib komisjon otsuse 2003/146 punktis 43 oluliste elementidena, et:

– dekreediga nr 153/99 loodi pangandussihtasutuste poolt äriettevõtjate kontrolli küsimuses „erilised tagatised”, mida analüüsiti sama otsuse punktides 36–39;

– seadusega nr 448/01 kinnitati pangandussihtasutuste ja rahandusasutuste eraldamist, mis aitas hajutada menetluse algatamise otsuses esitatud kahtlusi selles küsimuses.

88 Lisaks võttis komisjon pangandussihtasutuste poolt kohaldatavates sätetes ette nähtud tegevustega otsest tegelemist puudutavate asjaoludena arvesse faktilist olukorda, mis oli hilisem eelarveaastast 1998 ja mida Itaalia ametiasutused kirjeldasid 16. jaanuari 2001. aasta kirjas.

89 Otsuse punktis 51 märgib ta, et selles kirjas teatasid Itaalia ametiasutused, et „hetkel” ei kasutanud ükski pangandussihtasutus seaduses ette nähtud võimalust tegeleda otseselt ühega nende valdkondade tegevustest, ja sama otsuse punktis 54 rõhutab ta, et need andmed viisid ta „menetluse algatamise otsuses väljendatud algse seisukoha, mis käsitles sihtasutuste ettevõtjateks lugemist, muutmisele”.

90 Selles kontekstis ei määra komisjoni hinnang pangandussihtasutuste kvalifitseerimisest neile kehtiva uue korra raames ära nende samade sihtasutuste kvalifitseerimist eelmise korra raames või olenevalt olukorrast erinevate asjaolude esinemisel.

91 Seetõttu ilmneb selgelt, et eelotsuse küsimus otsuse 2003/146 kehtivuse kohta ei oma seost põhikohtuasja esemega ega ole selle lahendamiseks asjakohane.

92 Seetõttu tuleb see küsimus lugeda vastuvõetamatuks.

3. Viienda küsimuse vastuvõetavus

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

93 Põhikohtuasja kostjad väidavad, et viies küsimus diskrimineerimise või asutamisevabaduse piirangute ja kapitali vaba liikumise piirangute olemasolust on vastuvõetamatu, kuna see on ebamäärast laadi. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei täpsustanud asjaomaseid õigusnorme, mis kujutavad endast EÜ asutamislepingus tagatud vabaduste kasutamise piirangut. Ta ei märkinud ka selgelt, kas diskrimineerimisest saavad kasu pangandussihtasutused või pangandusäriühingud.

94 Itaalia valitsus ja komisjon ei vaidlusta viienda küsimuse vastuvõetavust.

b) Euroopa Kohtu hinnang

95 Vastupidi põhikohtuasja kostja kinnitustele täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus

viendas küsimuses selgesti, et:

- põhikohtuasja maksusoodustus võib tekitada diskrimineerimist ning piirata asutamisevabadust või kapitali vaba liikumist;
- diskrimineerimisest ja piirangust saavad kasu ettevõtjad, olgu nad siis pangandusalased või mitte, milles pangandussihtasutustel on osalused.

96 Seega on viies küsimus vastuvõetav.

B – Asjakohaste ühenduse õigusnormide tõlgendamine

97 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb uurida koos ning lugeda käesoleva kohtuotsuse punktides 84–90 esitatud kaalutluste valguses, mis puudutavad seadusest nr 461/98, dekreedist nr 153/99 ja seadusest nr 448/01 tuleneva uue pangandussihtasutuste korra asjassepuutumast, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas sellist juriidilist isikut nagu põhikohtuasjas käsitletakse, võidakse asjaomasel ajal kehtinud korda arvestades lugeda „ettevõtjaks” EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ja seega kas talle sellisena nimetatud ajavahemikus laienevad ühenduse riigiabialased normid.

98 Et kindlaks määrata, kas EÜ artikli 88 lõikes 3 kehtestatud eelkontrolli menetlust järgimata kehtestatud riigipoolne meede tuleks sellele sättele allutada, soovib see kohus kolmanda küsimusega sisuliselt teada, kas sellist dividendide pealt kinnipidamisest vabastamist nagu põhikohtuasjas käsitusel, võidakse lugeda riigiabiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

99 Viienda küsimuse osas tuleb meenutada, et kodakondsuse alusel diskrimineerimise üldist keeldu kehtestav EÜ artikkel 12 on iseseisvalt kohaldatav üksnes ühenduse õigusega reguleeritud valdkondades, mille tarvis asutamislepingus erilisi diskrimineerimise keelu norme ei sätestata (vt eelkõige 8. märtsi 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades C?397/98 ja C?410/98: Metallgesellschaft jt, EKL 2001, lk I?1727, punkt 38). Mittediskrimineerimise põhimõtte sätestati asutamiseõiguse ning kapitali vaba liikumise valdkondades vastavalt EÜ artiklitega 43 ja 56. Viienda küsimust tuleb lugeda seega ainult neile sätetele viitavaks.

100 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas selline maksusoodustus nagu põhikohtuasjas kujutab endast EÜ artiklites 43 ja 56 ette nähtud asutamisevabaduse või kapitali vaba liikumise piirangut ettevõtjate kasuks, olgu need siis pangandusalased või mitte, milles pangandussihtasutustel on osalused, võrreldes teiste turul tegutsevate ettevõtjatega, kelles pangandussihtasutused ei oma osalusi.

1. Esimene ja teine küsimus, mis käsitlevad EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses „ettevõtja” mõistet

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

101 Põhikohtuasja kostjad väidavad, et pangandussihtasutused ei kujuta endast „ettevõtjaid” ühenduse konkurentsioiguse tähenduses. Seega ei saa neile laieneda riigiabi kord. Nad üksnes saavad dividende oma osaluste pealt, sarnaselt nagu ehitise omanik saab üürilepingu alusel üüri.

102 Itaalia valitsus leiab, et põhikohtuasja asjakohases ajavahemikus tuleb sihtasutusi lugeda ettevõtjateks konkurentsioiguse tähenduses. Kontrollosalused pangandussihtasutustes annavad sellega seoses piisavalt tunnistust pangandussihtasutuste ärilisest laadist ja tollal sihtasutustele kehtinud kord näitab, et nende ja Itaalia pangandussüsteemi vahel esines orgaaniline ja funktsionaalne seos. Pangandussihtasutustele tuleb seetõttu kohaldada asutamislepingu sätteid

riigiabi kohta.

103 Komisjon väidab, et pangandussihitasutuste poolt vara valdamine ja haldamine ei kujuta endast teenuste osutamist turul. Kohtupraktika alusel ei paku tavaline investor, kes saab dividende või intresse oma kapitali pealt, turul ei kaupu ega teenuseid. Seetõttu ei tegelenud pangandussihitasutused majandustegevusega. Seega ei saanud neid lugeda ettevõtjateks, kui nad ei sekkunud kontrollitava pangandusäriühingu tegevusse.

104 Komisjon leiab seoses sissemaksete tegemisega mittetulunduslikesse asutustesse, mis tegutsevad ühiskondliku kasu valdkondades, millega need sihtasutused tegelesid, et see ei vasta ettevõtja tegevusele.

105 Mis puudutab rahandus-, äri-, kinnisvara- ja vallasvaraalast tegevust, mis on vajalikud või kasulikud pangandussihitasutuste avaliku huvi või ühiskondliku kasu eesmärkidel, mis on tegevused, mida need võivad harrastada dekreedid nr 356/90 artikli 12 alusel, siis komisjoni arvates võisid need tegevused siiski hõlmata ettevõtja tegevuse aspekte, niivõrd kui need hõlmasid otsust pakkumist kaupade ja teenuste turul.

106 Igal juhul ei ole komisjoni sõnul sellised asutused nagu pangandussihitasutused ettevõtjad EÜ artikli 87 tähenduses, välja arvatud kui nad pakkusid otse kaupu ja teenuseid turul seoses tehingutega, mis olid vajalikud või kasulikud avaliku huvi või ühiskondliku kasu eesmärkide saavutamiseks.

b) Euroopa Kohtu vastus

107 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hõlmab ettevõtja mõiste konkurentsioiguse valdkonnas mis tahes majandustegevust harrastavat üksust, sõltumata tema õiguslikust vormist ja rahastamisviisist (vt eelkõige 23. aprilli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-41/90: Höfner ja Elser, EKL 1991, lk I-1979, punkt 21, ja 16. märtsi 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-264/01, C-306/01, C-354/01 ja C-355/01: AOK Bundesverband jt, EKL 2004, lk I-2493, punkt 46).

108 Majandustegevus on igasugune tegevus, mis seisneb kaupade või teenuste pakkumises teatud turul (vt eelkõige 18. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-35/96: komisjon vs. Itaalia, EKL 1998, lk I-3851, punkt 36, ja 12. septembri 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-180/98–C-184/98: Pavlov jt, EKL 2000, lk I-6451, punkt 75).

109 Kõige sagedamini tegeletakse majandustegevusega otse turul.

110 Siiski ei ole välistatud, et majandustegevus koosneb selliste asjaolude kogumist, kus üks üksus on otseselt turuga kontaktis ja teisalt terviku moodustava majandusüksuse sees seda üksust kontrolliv üksus on kaudselt turuga kontaktis.

111 Sellega seoses tuleb rõhutada, et üksnes osaluste, isegi kontrollosaluste omamisest ei piisa, et nende osaluste omaniku tegevust majandustegevuseks lugeda, kui see tekitab üksnes aktsionäriks või osanikuks olemisega kaasnevate õiguste kasutamist ning olenevalt olukorrast dividendide saamist, mis on lihtsalt omandi viljad.

112 Seevastu tuleb äriühingus kontrollosalust omavat üksust, kes tegelikult ka seda äriühingut kontrollib, sekkudes otseselt või kaudselt selle juhtimisse, lugeda aktiivselt kontrollitava ettevõtja majandustegevuses osalevaks.

113 Seetõttu tuleb ka teda selle alusel lugeda EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ettevõtjaks.

114 Vastasel juhul võtaks olukord, kus ettevõtja lihtsalt jagatakse kaheks erinevaks üksuseks,

millest esimene otseselt varasema majandustegevusega tegeleb ja teine esimest kontrollib tema juhtimisse sekkudes, ühenduse riigiabialastelt normidelt nende kasuliku mõju. See võimaldaks teisel üksusel saada riigi poolt või riigi vahenditest antud toetusi või teisi soodustusi ning kasutada neid esimese kasuks nendest kahest moodustatud majandusüksuse huvides.

115 Tuleb sedastada, et sellise üksuse nagu põhikohtuasjas käsitletud pangandussihtasutuse sekkumine pangandusäriühingu juhtimisse võib konkretiseeruda sellise korra raames, mis tulenes asjaomasel ajavahemikul seadusest nr 218/90 ja dekreedist nr 356/90.

116 Selle korra raames

- peab pangandussihtasutus, mis kontrollib pangandusettevõtja kapitali, tagama „tegevuse järjepidevuse” tema enda ja kontrollitava panga vahel, isegi kui ta ei või otseselt pangandustegevusega tegeleda;
- peavad sellel eesmärgil sätted ette nägema, et pangandussihtasutuse juhatuse või võrdväärse organi liikmed nimetatakse pangandusäriühingu nõukogusse ning kontrollorgani liikmed pangandusäriühingu järelevalvenõukogusse;
- pangandussihtasutused peavad kindlaksmääratud osa pangandusäriühingute osalusest tulenevast tulust määrama reservi, mis on mõeldud nende äriühingute omakapitali suurendamiseks;
- ta võib investeerida reservi, eelkõige kontrollitava pangandusäriühingu väärtpaberitesse.

117 Sellised normid muudavad pangandussihtasutuse ülesande laiemaks lihtsast investori kapitalipaigutusest. Need teevad võimalikuks nii kontrolliülesande kui ka algatuste tegemise ja rahalise toetuse ülesannete täitmise. Need illustreerivad orgaaniliste ja funktsionaalsete sidemete olemasolu pangandussihtasutuste ja pangandusäriühingute vahel, mida kinnitab ka riigivaraministri järelevalve säilitamine eelkõige sellise sätte abil nagu dekreedid nr 356/90 artikkel 14.

118 Et põhikohtuasja kostjat saaks võimaluse korral „ettevõtjaks” lugeda, peab siseriiklik kohus hindama, kas see kostja omas nii kontrollosalust pangandusäriühingus kui ka kasutas seda kontrolli tõhusalt, sekkudes otseselt või kaudselt selle äriühingu juhtimisse.

119 Mis puudutab lisaks pangandussihtasutustele seadusandja poolt määratud rolli avaliku huvi ning ühiskondliku kasu valdkondades, tuleb eristada lihtsaid sissemaksid mittetulundusorganisatsioonidesse ning otsest tegutsemist nendes valdkondades.

120 Pangandussihtasutuse lugemine „ettevõtjaks” näib olevat välistatud tegevuse korral, mis piirdub üksnes sissemaksete tegemisega mittetulundusorganisatsioonidesse.

121 Nagu märgib komisjon, on sellisel tegevusel täiesti ühiskondlik laad ja seda ei teostata turul teiste üksustega konkureerides. Selle tegevuse raames tegutseb pangandussihtasutus nagu heategev organisatsioon, mitte aga kui ettevõtja.

122 Kui aga pangandussihtasutus seevastu ise tegutseb avaliku huvi ja ühiskondliku kasu valdkondades ning kasutab seadusandja poolt talle antud võimalust teostada rahandus-, äri-, kinnisvara- ja vallasvaratehinguid, mis on vajalikud või sobilikud talle määratud eesmärkide teostamiseks, võib ta pakkuda kaupsid või teenuseid turul teiste üksustega konkureerides, näiteks teadusuuringute, hariduse, kunsti või tervishoiu valdkondades.

123 Selle oletuse korral, mida hindab siseriiklik kohus, tuleb pangandussihtasutust lugeda

ettevõtjaks, kui ta teostab majandustegevust, sõltumata asjaolust, et kaupade või teenuste pakkumine toimub ilma tulundusliku eesmärgita, niipea, kui ta teostab seda niisugust eesmärki järgivate teiste üksustega konkureerides.

124 Kui ettevõtjaks lugemine toimub pangandusäriühingu kontrollimise ja selle juhtimisse sekkumise tõttu või tegevuse tõttu eelkõige ühiskondlikus, teadus- või kultuurivaldkonnas, tuleb sellisele pangandussihtasutusele nagu põhikohtuasjas järelikult kohaldada ühenduse riigiabialaseid õigusnorme.

125 Seega tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et sellist juriidilist isikut nagu põhikohtuasjas pangandussihtasutus võidakse siseriikliku kohtuniku poolt asjaomasel ajal kehtinud korra alusel antava hinnangu tulemusena lugeda „ettevõtjaks” EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ja sellisena laienevad talle nimetatud ajavahemikus ühenduse riigiabialased normid.

2. Kolmas küsimus, mis käsitleb EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses „riigiabi” mõistet

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

126 Põhikohtuasja kostjad leiavad, et selline meede nagu on ette nähtud seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ei kujuta endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. See ei ole nende sõnul oma laadilt valikuline. Seda võivad vahet tegemata kasutada kõik mitteärilised üksused, millel on seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis esitatud tunnused. See on üldmeede. Sellega ei tehta erandit üldisest maksusüsteemist. Mitteäriliste üksuste erilised omadused õigustavad erinevate süsteemide sisemise ühtsuse huvides valdkondlike õigusnormide kehtestamist seda tüüpi asutustele.

127 Itaalia valitsus leiab, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustab, et põhikohtuasjas käsitletud pangandussihtasutusele peab kohaldama seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ette nähtud kinnipidamisest vabastamist koostoimes dekreedid nr 601/73 artiklis 6 ette nähtud ettevõtte tulumaksu poole võrra vähendamise, tuleb kõnealust maksusätet lugeda riigiabiks. Ettevõtja pannakse soodsamasse konkurentsiolukorda teiste võrdlusturul tegutsevate ettevõtjatega võrreldes. Tasumisele kuuluva maksu poole võrra vähendamine võimaldab pangandussihtasutustel kasutada riigi suhtes maksu ümberarvutust, kuna äriühingu aktsionäril on õigus vastava äriühingu poolt sisendina tasutud maks maha arvata; see maks oleks aga kõrgem sellest, mida ta peaks maksma pärast vähendust.

128 Komisjon leiab, et sellist vabastust, mis on ette nähtud seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis, võib lugeda riigiabiks. Riik rahastab seda soodustust. See on valikuline, sest see antakse lähtuvalt ettevõtja õiguslikust vormist ja tema tegevusest teatud valdkondades, ning kuna see on mõeldud selliste asutuste soodustamiseks, mida loetakse ühiskondlikult seda väärivaks, siis ei saa seda õigustada selle süsteemi üldise laadi või ülesehitusega, kuhu see kuulub. Mis aga puudutab mõju kaubandusele ja konkurentsi moonutamist, siis seda hindab siseriiklik kohus igal juhtumil eraldi.

b) Euroopa Kohtu vastus

129 Et kolmandale küsimusele vastata, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule esitada elemendid, kuidas tõlgendada EÜ artikli 87 lõike 1 tingimusi, millele on allutatud siseriikliku meetme lugemine riigiabiks, st i) selle meetme rahastamine riigi poolt või tema vahenditest, ii) meetme valikulisus ning iii) liikmesriikidevahelise kaubanduse kahjustamine ja sellest tulenev konkurentsi moonutamine.

i) Tingimus, et meede on riigi poolt või riigi vahenditest rahastatud

130 EÜ artikli 87 lõige 1 peab silmas „liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav[at] abi”.

131 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on abi mõiste laiem kui toetuse mõiste, kuna hõlmab mitte ainult positiivseid soodustusi nagu toetus, vaid ka meetmeid, mis ei ole toetused selle sõna kitsamas tähenduses, kuid mis erinevas vormis vähendavad ettevõtte eelarvel tavaliselt lasuvaid kulutusi ja seetõttu sarnanevad toetustega nii oma iseloomult kui ka toimelt (vt eelkõige 8. novembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C?143/99: Adria-Wien Pipeline ja Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, EKL 2001, lk I?8365, punkt 38; 15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C?501/00: Hispaania vs. komisjon, EKL 2004, lk I?6717, punkt 90 ja viidatud kohtupraktika, ning 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C?66/02: Itaalia vs. komisjon, EKL 2005, lk I?10901, punkt 77).

132 Sellest tuleneb, et meede, millega ametiasutused annavad teatud ettevõtjatele maksuvabastuse, mis ei too küll kaasa riigi vahendite ülekandmist, ent asetab selle saajad soodsamasse rahalisse olukorda kui teised maksukohustuslased, kujutab endast riigiabi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Samuti võib riigiabi olla meede, millega teatavatele ettevõtjatele antakse maksuvabastus või lükatakse edasi tavapäraselt tasumisele kuuluva maksu tasumine (eespool viidatud kohtuotsus Itaalia vs. komisjon, punkt 78).

133 Seega tuleb sedastada, et sõltumata vastusest, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus annab endiselt vaieldavale küsimusele selle kohta, kas seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis ette nähtud vabastus käsitleb tasumisele kuuluva maksu ettemaksena kinnipidamist või maksuna kinnipidamist, on selline riiklik meede, mis olenevalt olukorrast tuleb kohaldatavaks lugeda, riigi poolt rahastatav.

ii) Tingimus, et meede on valikuline

134 EÜ artikli 87 lõikega 1 keelatakse abi, mis „soodusta[b] teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist”, st valikuline abi.

135 Sellist meedet nagu põhikohtuasjas ei kohaldata kõigile ettevõtjatele. Seega ei saa seda lugeda üldiseks maksu- või majanduspoliitika meetmeks (eespool viidatud kohtuotsus Itaalia vs. komisjon, punkt 99, ja 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C?148/04: Unicredito Italiano, EKL 2005, lk I?11137, punkt 49).

136 Komisjon märkis õigesti, et asjaomane maksusoodustus antakse lähtuvalt ettevõtja, avalik-õigusliku juriidilise isiku või sihtasutuse õiguslikust vormist ja tema tegevusest teatud valdkondades.

137 Sellega tehakse erand üldisest maksustamise korrast, ilma et seda saaks õigustada selle maksusüsteemi üldise laadi või ülesehitusega, kuhu see kuulub. Erand ei tugine maksumeetme või maksustamisvõtte loogikale, vaid tuleneb siseriikliku seadusandja eesmärgist soodustada rahaliselt selliseid asutusi, mida loetakse ühiskondlikult seda väärivaks.

138 Selline eelis on seega valikuline.

iii) Tingimus, et kahjustatakse liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutatakse konkurentsi

139 EÜ artikli 87 lõikes 1 on keelatud abi, mis kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.

140 Et siseriiklikku meedet riigiabiks lugeda, ei tule tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja tegelikku konkrentsimoonutamist, vaid üksnes uurida, kas abi võib mõjutada seda kaubandust ja kahjustada konkurentsi (29. aprilli 2004. aasta otsus C?372/97: Itaalia vs. komisjon, EKL 2004, lk I-3679, punkt 44, ning eespool viidatud 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsused Itaalia vs. komisjon, punkt 111, ja Unicredito Italiano, punkt 54).

141 Eelkõige siis, kui liikmesriigi antud abi tugevdab ettevõtja olukorda ühendusesiseses kaubanduses teiste konkureerivate ettevõtjate suhtes, tuleb lugeda, et abi viimaseid mõjutab (vt eelkõige eespool viidatud 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsused Itaalia vs. komisjon, punkt 115, ja Unicredito Italiano, punkt 56 ja viidatud kohtupraktika).

142 Sellega seoses võib asjaolu, et üks majandusharu on ühenduse tasandil liberaliseeritud, anda tunnistust abi tegelikust või võimalikust mõjust liikmesriikidevahelisele kaubandusele (vt 13. veebruari 2003. aasta otsus kohtuasjas C?409/00: Hispaania vs. komisjon, EKL 2003, lk I?1487, punkt 75, ja eespool viidatud 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsused Itaalia vs. komisjon, punkt 116, ja Unicredito Italiano, punkt 57).

143 Lisaks ei ole vajalik, et kasu saav ettevõtja ise osaleks ühendusesiseses kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võidakse siseriiklikku tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule. Lisaks võib sellise ettevõtja tugevdamine, kes kuni selle ajani ei osalenud ühendusesiseses kaubanduses, panna ta olukorda, mis võimaldab tal siseneda teise liikmesriigi turule (eespool viidatud 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsused Itaalia vs. komisjon, punkt 117, ja Unicredito Italiano, punkt 58).

144 Põhikohtuasjas hindab siseriiklik kohus eelnevate tõlgenduselementide valguses, kas need kaks tingimust on täidetud.

145 Ilma et see nimetatud hinnangut mõjutaks, tuleb sedastada, et

- finantsteenuste valdkond tegi läbi olulise liberaliseerimisprotsessi ühenduse tasandil, mis teravdas asutamislepingus ette nähtud kapitali vaba liikumise põhimõttest juba tuleneda võivat konkurentsi (eespool viidatud 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsused Itaalia vs. komisjon, punkt 119, ja Unicredito Italiano, punkt 60);
- selline maksusoodustus nagu põhikohtuasjas võib tugevdada rahastamise ja/või likviidsuse seisukohast pangandussihtasutuse ja pangandusäriühingu poolt moodustatud pangandusega tegeleva majandusüksuse seisundit;
- see võib ühtlasi tugevdada pangandussihtasutuse seisundit mõnes tema tegevuses, nimelt ühiskondlikus, teadus- või kultuurivaldkonnas.

146 Kõiki eelnevaid asjaolusid silmas pidades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et sellist dividendide pealt kinnipidamisest vabastamist nagu põhikohtuasjas käsitusel võidakse pärast siseriikliku kohtuniku poolse uurimise lõppu lugeda riigiabiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

3. Viies küsimus, mis käsitleb EÜ artiklite 43 ja 56 tähenduses „asutamisevabaduse piirangu[te]“ ja „kapitali vaba liikumise piirangu[te]“ mõisteid

a) Euroopa Kohtule esitatud märkused

147 Põhikohtuasja kostjad vaidlevad vastu viiendas eelotsuse küsimuses viidatud ja pangandusäriühinguid soodustava asutamisevabaduse rikkumise või kapitali vaba liikumise rikkumise olemasolule. Nende sõnul ei tekita selline vabastus nagu seaduse nr 1745/62 artiklis 10 bis eeliseid neile äriühingutele, kes on kohustatud tasuma vaid tulu saavate ettevõtjate poolt tasumisele kuuluva maksu. Need äriühingud ei saa mingit eelist jagatud kasumi pealt kinnipidamisest vabastamisest.

148 Itaalia valitsus väidab, et põhikohtuasja maksusoodustuse tõttu võib äriühing, milles pangandussihtasutusel on osalus, saada kasu pangandussihtasutuse poolsete suuremate investeeringute näol; see aga võib kaasa tuua asutamisevabaduse või kapitali vaba liikumise rikkumisi, mis võivad tekitada moonutusi asjaomasel turul.

149 Komisjon leiab, et asjaomasest maksusoodustusest ei saa kasu mitte pangandusäriühing, vaid pangandussihtasutus.

b) Euroopa Kohtu vastus

150 Arvestades kolmele esimesele küsimusele põhikohtuasja õiguslikke ja faktilisi asjaolusid silmas pidades antud vastuseid tuleb sedastada, et viiendat küsimust ei ole vaja uurida, sõltumata sellest, kuidas eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustab ühenduse riigiabialastest normidest lähtuvalt asjaomast maksusoodustust kvalifitseerida.

151 Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus loeb maksusoodustuse riigiabiks, tuleb see soodustus kaotada, nii et ei jääks ühtegi kohtlemise erinevust, mida võiks EÜ artiklite 43 ja 56 tähenduses analüüsida.

152 Kui aga vastupidi ei loe ta seda riigiabiks, ei teki enam küsimust asutamisevabaduse või kapitali vaba liikumise piirangust.

Kohtukulud

153 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotamise siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkusi esitanute, v.a eelnimetatud kohtuasja poolte, kohtukulud ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- Sellist juriidilist isikut nagu põhikohtuasjas võidakse siseriikliku kohtuniku poolt asjaomasel ajal kehtinud korra alusel antava hinnangu tulemusena lugeda „ettevõtjaks” EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses ja sellisena laienevad talle nimetatud ajavahemikus ühenduse riigiabialased normid.**
- Sellist dividendide pealt kinnipidamisest vabastamist nagu põhikohtuasjas käsitusel, võidakse pärast siseriikliku kohtuniku poolse uurimise lõppu lugeda riigiabiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.**

Allkirjad

* Kohtumenetluse keel: itaalia.